

**APLICAREA MĂSURILOR DE CONSTRÂNGERE CU CARACTER
MEDICAL FAȚĂ DE PERSOANELE CARE SUFERĂ DE ALCOOLISM SAU
NARCOMANIE ȘI INSTITUIREA MĂSURII DE OCROTIRE JUDICIARĂ**

**APPLICATION OF MEDICAL COERCIVE MEASURES TO PERSONS
SUFFERING FROM ALCOHOL OR DRUG ADDICTION AND THE
ESTABLISHMENT OF A JUDICIAL PROTECTION MEASURE**

Igor LEFTER,

Specialitatea Drept, gr. D 2401,
Coordonator științific: **Dumitru CALENDARI**, dr., lector univ.,
Centru Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: *Măsurile de constrângere cu caracter medical reprezintă un mecanism important în cadrul sistemului de drept penal al Republicii Moldova, având rolul de a preveni recidiva și de a contribui la reabilitarea persoanelor care suferă de alcoolism cronic sau narcomanie. Reglementarea prevăzută în art. 103 din Codul penal al Republicii Moldova permite instanței de judecată să dispună tratamentul medical obligatoriu atunci când sunt îndeplinite condițiile legale și existența dependenței este confirmată prin expertiză medico-legală. Măsurile date nu au caracter represiv, ci preventiv și tratamental, fiind orientate spre protecția societății și restabilirea persoanei. Aplicarea acestora trebuie realizată cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în special a dreptului la libertate și viață privată.*

Cuvinte-cheie: *măsurile de constrângere medicale; alcoolism; narcomanie; reabilitare; prevenție; drepturi fundamentale*

Abstract: *Medical coercive measures are an important mechanism within the criminal law system of the Republic of Moldova, with the role of preventing relapse and contributing to the rehabilitation of persons suffering from chronic alcoholism or drug addiction. The regulation provided for in art. 103 of the Criminal Code of the Republic of Moldova allows the court to order compulsory medical treatment when the legal conditions are met and the existence of addiction is confirmed by forensic medical expertise. These measures are not repressive, but preventive and therapeutic in nature, being aimed at protecting society and restoring the person. Their application must be carried out with respect for fundamental human rights, in particular the right to freedom and private life.*

Keywords: *medical coercive measures; alcoholism; drug addiction; rehabilitation; prevention; fundamental rights*

Măsurile de siguranță reprezintă instrumentele juridice care stau la bază, prin care autoritatea competentă intervine pentru a preveni un pericol și pentru a proteja ordinea socială. Potrivit art. 98 din Codul Penal al Republicii Moldova, „Măsurile de siguranță au drept scop înlăturarea unui pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală”. Caracterul său este unul preventiv și protector, fiind orientată spre siguranța societății. Aplicarea măsurii de siguranță are loc atunci când există un risc real care necesită intervenția statului, când se sesizează o stare de pericol concretă, actuală sau iminentă, care poate afecta atât ordinea publică, cât și drepturile persoanelor sau siguranța societății și care necesită intervenția statului pentru prevenirea unor consecințe negative.

Măsurile de siguranță sunt: măsurile de constrângere cu caracter medical; măsurile de constrângere cu caracter educative; expulzarea; confiscarea special; confiscarea extinsă.

În cazul persoanelor care suferă de alcoolism sau narcomanie, intervine de regulă, măsurile de constrângere cu caracter medical, care fac parte din categoria măsurilor de siguranță. Ele nu au caracter represiv, ci preventiv și tratamental. Spre deosebire de pedeapsă, care este aplicată ca răspuns la săvârșirea unei infracțiuni și are un caracter sancționator, măsura de constrângere medicală urmărește înlăturarea stării de pericol produsă de dependența persoanei. Ulterior putem deduce scopul acestei măsuri, care este dublu: protecția societății și tratamentul persoanei dependente.

Rolul măsurii de constrângere cu caracter medical constă în intervenția juridică orientată spre corectarea factorilor care au favorizat comportamentul infracțional. Aceasta contribuie la reducerea riscului de recidivă prin stabilizarea stării de sănătate a persoanei dependente. Totodată, măsura facilitează reintegrarea socială a acesteia, oferindu-i posibilitatea de a-și recăpăta capacitatea de a respecta normele de drept. Prin acest mod, statul asigură un echilibru între necesitatea apărării ordinii publice și protecția demnității umane.

Condițiile de bază a aplicării acestei măsuri sunt: săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de legea penală; existența alcoolismului cronic sau a narcomaniei, confirmată prin expertiză medico-legală sau psihiatrică; existența unei legături între starea de dependență și fapta comisă; constatarea necesității tratamentului pentru prevenirea săvârșirii unor noi infracțiuni. Aceste condiții trebuie îndeplinite și constatate de instanța de judecată în baza probelor în cauză. Doar în prezența tuturor acestor elemente se poate justifica aplicarea măsurii de constrângere cu caracter medical, cu respectarea principiului legalității și a drepturilor fundamentale ale persoanei.

Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical începe, în practică, odată cu constatarea stării de dependență a persoanei care a săvârșit o infracțiune. Procesul se bazează în special pe existența unor probe care confirmă comportamentul infracțional și pe concluziile expertizei medico-legale sau psihiatrice care atestă necesitatea intervenției terapeutice. Instanța de judecată are rolul de a examina circumstanțele cauzei, gradul de pericol social, starea de sănătate a persoanei și impactul dependenței asupra comportamentului infracțional.

În contextul actual al dezvoltării societății, fenomenul consumului excesiv de alcool și al dependenței de droguri reprezintă o problemă importantă. Numeroase infracțiuni sunt comise datorită faptului consumului de alcool sau al utilizării substanțelor narcotice, iar în aceste situații se pune accent pe problema nu doar a aplicării unei pedepse, ci și a tratării cauzei care a determinat comportamentul infracțional.

Literatura de specialitate pune accentul pe caracterul umanist al reglementării, orientarea modernă a dreptului penal fiind centrată nu doar pe sancționarea comportamentului infracțional, ci și pe reabilitarea și reintegrarea socială a persoanei aflate în stare de dependență.

Legiuitorul Republicii Moldova a prevăzut în art. 103 din Codul penal al Republicii Moldova posibilitatea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical față de persoanele care suferă de alcoolism cronic sau narcomanie. „În caz de săvârșire a infracțiunii de către un alcoolic sau un narcoman, dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu ori la cererea colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății, concomitent cu pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită, poate să aplice acestei persoane tratamentul medical forțat”. Această reglementare reflectă orientarea dreptului penal, care nu se limitează direct la sancționarea faptei, ci urmărește prevenirea și schimbarea stării persoanei în cauză.

Potrivit art. 103 Cod penal, instanța de judecată poate dispune obligarea la tratament medical a persoanei care a săvârșit o infracțiune și care suferă de alcoolism cronic sau narcomanie, dacă expertiza medico-legală confirmă necesitatea tratamentului. Aplicarea acestei măsuri presupune existența a mai multor condiții. În primul rând, trebuie să fie comisă o faptă prevăzută de legea penală. În al doilea rând, persoana trebuie să sufere de o formă cronică de dependență, stabilită prin expertiză de specialitate. În al treilea rând, trebuie să existe o legătură între starea de dependență și comportamentul infracțional, precum și riscul săvârșirii unor noi fapte.

Expertiza medico-legală sau psihiatrică joacă un rol major în procesul de aplicare a măsurii. Instanța nu poate dispune tratamentul obligatoriu în lipsa unei concluzii medicale clare care să ateste dependența și necesitatea intervenției terapeutice. Persoana cu tulburări psihice poate fi spitalizată fără consimțământ atunci când examinarea sau tratamentul este posibil doar în condiții de staționar, iar tulburarea este gravă și generează pericol social direct sau risc de prejudiciu grav pentru sănătate. Astfel, se asigură respectarea principiului legalității și evitarea abuzurilor. Tratamentul poate fi realizat prin urmarea tratamentului medical fără ca persoana să fie internată în spital. Alegerea formei date depinde de gravitatea dependenței, de comportamentul persoanei și de recomandările medicilor specialiști. Durata măsurii nu este una fixă, dar o determină evoluția stării de sănătate. Încetarea tratamentului obligatoriu se face prin hotărâre judecătorească, în baza unei noi evaluări medicale.

Este important de precizat faptul că, dependența de alcool sau substanțe narcotice nu exclude răspunderea penală a persoanei care a săvârșit o infracțiune. Chiar și după parcurgerea unui proces de restabilire sau tratament medical, persoana poate fi trasă la răspundere penală pentru fapta comisă, deoarece tratamentul nu înlătură caracterul ilicit al infracțiunii. Totuși, starea de dependență poate fi luată în considerare de instanța de judecată la individualizarea pedepsei, în special în situațiile în care aceasta a influențat discernământul persoanei sau comportamentul infracțional.

În principiu, aceste măsuri trebuie analizate și prin prisma drepturilor fundamentale ale omului, garantate de Constituția Republicii Moldova. Obligația la tratament medical reprezintă o intervenție în dreptul la libertate și la viață privată, motiv pentru care aceasta trebuie să fie justificată și dispusă numai în condițiile strict prevăzute de lege.

În anumite situații, dependența severă de alcool sau droguri poate afecta capacitatea persoanei de a-și administra bunurile sau de a lua decizii în mod conștient și responsabil. În asemenea cazuri, poate apărea necesitatea instituirii unei măsuri de ocrotire judiciară, destinată protejării intereselor persoanei aflate într-o stare de dependență. Spre deosebire de măsura prevăzută din Codul penal al Republicii Moldova, care are un caracter preventiv și tratamental și este dispusă în cadrul procesului penal în vederea protecției societății și tratării persoanei dependente, ocrotirea judiciară are un caracter protector, fiind orientată spre sprijinirea persoanei în exercitarea drepturilor sale.

Un exemplu de practică judiciară constă în situațiile în care instanțele de judecată din Republica Moldova au dispus tratamentul medical obligatoriu pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni sub influența dependenței de alcool, în baza concluziei expertizei medico-legale. De regulă, măsura a fost aplicată concomitent cu pedeapsa penală, în special în cazurile în care s-a constatat că dependența a contribuit la comportamentul infracțional și exista riscul repetării faptei. Eficiența acestor măsuri depinde de cooperarea dintre organele de urmărire penală, instanțele de judecată și instituțiile medicale specializate.

O eventuală direcție de îmbunătățire a mecanismului juridic ar consta în dezvoltarea unor programe complexe de tratament și recuperare, care să includă atât intervenția medicală, cât și suportul psihologic și social necesar persoanelor dependente. Totodată, ar fi utilă implementarea unor mecanisme eficiente de monitorizare și evaluare periodică a stării

de sănătate, precum și consolidarea cooperării dintre sistemul judiciar, instituțiile medicale și serviciile sociale. Aceste măsuri ar contribui la creșterea eficienței tratamentului, la prevenirea recidivei și la facilitarea reintegrării sociale a persoanei.

În rezultatul cercetării, se constată că măsurile de constrângere cu caracter medical constituie un mecanism juridic important în cadrul sistemului de drept penal al Republicii Moldova, având un rol semnificativ în realizarea funcției preventive a dreptului penal contemporan. Orientarea actuală a legislației penale este una umanistă, fiind pus accentul nu doar pe sancționarea comportamentului infracțional, ci și pe tratamentul, restabilirea și reintegrarea socială a persoanei.

În concluzie, se poate afirma că, măsurile de constrângere cu caracter medical împreună cu instituția ocrotirii judiciare contribuie la asigurarea unui echilibru între interesul public privind siguranța socială și protecția drepturilor fundamentale ale persoanei. Aplicarea acestor mecanisme juridice reflectă tendințele contemporane ale dreptului penal, orientate spre prevenție, tratament și respectarea demnității umane, în conformitate cu standardele statului de drept.

Bibliografie:

1. BOTNARU, Stela; ȘAVGA, Alina; GROSU, Vladimir; GRAMA, Mariana. Drept penal. Partea generală, vol. I, Ediția a II-a, Chișinău, anul publicării 2005. Disponibil la adresa de Internet: https://www.academia.edu/31532780/DREPT_PENAL_PARTEA_GENERAL%C4%82
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002, Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 103. Disponibil la adresa de Internet: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129474&lang=ro
3. Legea nr. 1402 din 16.12.1997 privind sănătatea mentală, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 44-46 din 21.05.1998. Disponibil la adresa de Internet: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143581&lang=ro
4. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994. Disponibil la adresa de Internet: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17055&lang=ro
5. BOROI, Alexandru. Drept penal. Partea generală, Editura C.H. Beck, București, anul publicării 2010. Disponibil la adresa de Internet: <https://ru.scribd.com/document/233464222/221561342-a-Boroi-Drept-Penal-Partea-General%C4%82-Cf-NCP>
6. BORODAC, Alexandru. Drept penal. Partea generală, Chișinău, anul publicării 2005. Disponibil la adresa de Internet: <https://ru.scribd.com/document/430911230/Alexandru-Borodac-Manual-de-Drept-Penal-Partea-General%C4%82>